

välisestä ohuesta rajasta.

Mikään monikerroksisen proosan tyylivirtuosi Kaminer ei kuitenkaan ole. Hänen tekstinsä on kauttaaltaan kepeää ja sitä sävyttää huumori, joka usein on mustaa ja syntyy liioittelusta, kärjistyksistä ja sarkasmista. Kaminer hallitsee vanhan kunnan tarinankerronnan taidon, johon kuuluu toki myös yhteiskunta-kuvaus ja filosofointi – omalla tavallaan. Kaminer kuvaa esimerkiksi sukupolvien välistä jännitettä Neuvostoliiton viime vuosina. Päähenkilön isä kesti vuosien nöyryytyksen tomaattisäilyketehtaan Punainen tomaatti -ohjelmaryhmän vetäjänä päästäkseen Moskovaan opiskелеmaan. Vanhempien on sittemmin vaikea ymmärtää poikaa, joka ei tartu kunnollisiin haasteisiin vaan keräilee kokemuksia rellestäessään humalassa ympäri maata boheemiystäviensä kanssa. Juopottelu ja matkanteko humalassa onkin monien kohtausten käyttövoima.

Pullosta löytyy apu myös todellisiin ongelmiin. *Marssimusiikissa* kuvataan venäläisen armeijan kutsuntasysteemi sellaisena kuin se epäilemättä yhä on. Päähenkilö joutuu kutsuntoihin ja mukaan lähtee myös hänen isänsä kahden pirtupullon kanssa. Isän kierrettyä niiden kanssa ”oikeiden ihmisten puheilla” pojan palveluspaikaksi määrätty pieni hiljainen ilmatorjuntayksikkö Moskovan laidalla. Siellä elämä on leppoisaa, kunnes Mathias Rust sattuu liitelemään Punaiselle torille juuri heidän yksikkönsä yli. Kahden vuoden palveluksen jälkeen Kaminerin alter ego palaa takaisin yhteiskuntaan, jossa on alkanut perestroika ja ”kaikki, mikä vielä jotenkuten virtasi, virtasi ulos – ulkomaille.”

Kaminerin suhde neuvostoaikaan on nostalginen hänen kuvattaessaan ihmisten arkea neuvostokultustarvikkeiden ja tv-ohjelmien keskellä. Sen sijaan valtio-

vallan symboleille Kaminer irvaillee estoitta. Kuten monille nuoren polven venäläisille kirjailijoille, myös Kaminerille avaruuden valloitus on yksi menneen ajan symboleista. Yhdessä *Marssimusiikin* kertomuksista Gagarinin kerrotaan lennollaan ohittaneen avaruutta jo kuusi vuotta kiertäneiden Belka- ja Strelka- koirien kapselin, josta kuuluu äänekästä haukuntaa. Kuitenkaan avaruusmuseossa vieraillevia koululaisryhmiä ei koirien kohtalo kosketa, vaan heitä kiinnostavat enemmän kosmonaattien erikoiskauppan More-savukkeet.

Kaminer kirjoittaa saksaksi saksalaisille Venäjistä ja venäläisistä. Päteekö häneen sama, mitä kirjailija Tatjana Tolstaja on todennut Ranskan venäläissyntyisestä bestseller-kirjailijasta Andrei Makinesta: hän on venäläinen, muttei venäläinen kirjailija? Kaminer ei pohdiskele elämäänsä Venäjällä omista lähtökohdistaan, venäläisenä, vaan kertoo toisille, ulkopuolisille, millaista siellä oli. Kaminerin lahjakkuus ei piilekään mielikuvituksessa ja tarinoiden keksimisessä vaan kerronnassa.

Kaminer asuu Prenzlauer Bergin kaupunginosassa, kolmannessa teoksessaan kuvaamallaan Schönhauser Alleella, joka halpojen vuokrien johdosta on nuorten ja vaihtoehtoväen suosima erit-

täin muodikas asuinalue. Häntä voikin pitää myös jonkinlaisena Berliinin ja erityisesti Prenzlauer Bergin kotiseutukirjailijana. Viereissä, niin ikään vanhaan itään kuuluvassa Mitten kaupunginosassa Kaminer on ystävineen pyörittänyt jo useamman vuoden ajan *Russendiskoa*, kaupungin suosituimpiin kuuluvaa klubia, johon jonotetaan sisään ja jossa venäläisten maahanmuuttajien ohella täysin saksalaiset nuoret hyppivät hikisinä venäläisen humpparockin tahdissa. Berliinin yöelämälle Kaminer ei tarjoilekaan mitään neuvostonostalgiaa, vaan levylautasella pyörivät Venäjän tämän hetken suosituimmat yhtyeet.

Kaminer on onnistunut tekemään venäläisyydestä modikkaan osan monikulttuurista, nuorta ja urbaania Saksaa. Berliinistä käsin hän on valloittanut koko Saksan. *Russendiskoa* on Saksassa myyty hurjat 450 000 kappaletta ja muitakin Kaminerin teoksia yhteensä satoja tuhansia. Hänen kolumnejaan julkaisevat sellaiset arvokkaat sanomalehdet kuin *FAZ* ja *Frankfurter Rudschau* ja venäläiset diskoillat *Russendisko*-nimellä kiertävät Saksan kaupunkoja. Wladimir Kaminerista on tullut eräänlainen koko Saksan oma venäläinen kultapoika.

Ulla Hakanen

Suomalaisten myyttinen ja arkinen Pietari

Minun Pietarini. Toim. Elina Kahla ja Pekka Pesonen. Helsinki: Pietari-seura, 2003.

Allekirjoittaneella on syvä rakkaussuhde Venäjän pääkaupungeista Moskovaan. Tokkopa kuitenkin olisin innostunut, jos jokin suomalainen ”Moskova-seura” olisi järjestänyt Moskovan 850-vuotishulien kunniaksi Minun Moskovan -kirjoituskilpailun.

Koko ajatus tuntuu hieman naurrettavalta.

Sen sijaan Pietari-seuran kaupungin 300-vuotishulien aattona järjestämä Minun Pietarini -kirjoituskilpailu ja sen parhaimmistosta nyt julkaistu samanniminen kirja tuntuvat hyvin luontealta kulttuuritoiminnalta. Projekti osoittaa, että Pietari on sitenkin suomalaisille tuttu ja läheinen. Onnistunutta lopputulos-

ta edesauttaa myös se, että Pietari on niin leimallisesti (kauno)-kirjallinen kaupunki. Julkaistui- ta teksteistä käy ilmi, että suomalaiset ovat sisäistäneet hyvin Pietari-myytin ja venäläisen kirjallisuuden pietarilaistekstin.

Kirja koostuu yhdeksästä tekstistä. Kiinnostavimmiksi nousevat ne, joissa kilpailun otsikko noudatetaan tarkimmin: ei kerrota (näennäisen) objektiivisesti Pietarista vaan avoimen subjektiivisesti omasta elämästä siellä ja hyvinkin intiimistä suhteesta, joka kaupunkiin vääjäämättä näyttää syntyvän. Samalla tieteenkin piirtyy kuva myös itse Pietarista.

Mitkä ovat ne teemat, joiden avulla nämä suomalaiset kirjoittajat rakentavat paikan nimeltä Pietari? Maantieteellisesti pääosassa on kaupungin historiallinen keskusta: Fontanka ja muut vesireitit, sillat, Heinätori ynnä muut dostojevskilaiset miljööt, talojen koristeelliset fasadit. Onneksi muutamassa tekstissä poiketaan myös lähiöihin, sillä kuten koululaissarjan voittanut Niko Vähäkuopus kirjoittaa, niissä talot ovat toki nopeasti ja huonosti rakennettuja, mutta niistä näkyy ettei niissä todella asutaan. Ihaillavan tarkkanäköisin esimerkein hän hahmottelee nykyistä muutoksen tilaa, jolta puuttuu päätepiste: kuinka kauppvoja jatkuvasti avataan ja suljetaan, teitä remontoidaan ja heti perään korjataan huonoa työnjälkeä. Kari P. Tikka kuvaa matkaa kaupungin laitamille *rok*-tähti Viktor Tsoin haudalle ja betoniattojen taakse levittäytyviä autotalleja, "noita venäläisten miesten perinteisiä emansipaatio- ja harrastustiloja." Suurimmaksi osaksi kirjoitusten pietarilaiset kuuluvat *intelligent-sijaan*. Kirjoittajien tuttavuuksia – todellisia tai kuvitteellisia – ovat runoilijat, muusikot, yliopistoväki, kirkonmiehet, "öisin- ja toisinajattelijat".

Kirjoittajista erittäin monet rakentavat Pietarinsa kaupungissa syntyneen ja siitä kertovan kaunokirjallisuuden avulla. Pisimmälle menevät Timo-Pekka Veijonen, jonka muoto on Josif Brodskille osoitettu, tämän tuotannon kanssa keskusteleva kirje, sekä Mikko Tawastin teräviä huomioita myös Suomesta esittävä teksti, joka alkaa ja päättyy gogolilaisin päiväkirjamerkinnein. Myös muut ovat venäläisen kirjallisuuden historiansa lukee- useen juuri Pietarissa – ja voidaan sanoa, että useat kirjoittajista itse asiassa ylläpitävät Pietari-myyttiä ja omalta osaltaan uusintavat pietarilaistekstiä. Teksteissä on läsnä sekä kaupungin loisto, että jos ei aivan tuho niin ainakin rappio neuvostoarjen vaikeuksien ja nykypäivän sosiaalisten ongelmien muodossa.

Tavallisten ihmisten kokemuksen kerääminen talteen kirjoituskilpailuun on arvokasta työtä, ja *Minun Pietarini* luonnostelee myös laajempaa kuvaa suomalaisten suhteesta kaupunkiin. Autonomian ajan työntekijöiden ja kauppiaiden jälkeen Pietarin suomalaiset asukkaat ovat olleet lähinnä opiskelijoita ja liikemiehiä. Kirjassa on kirjoituksia molemmilta. Tällaista perinteenkeräystä voisi joku tehdä systemaattisemminkin. Pentti Stranius ja Timo-Pekka Veijonen kirjoittavat 70-luvun opiskelijoiden arjesta. Miesten tarinoita yksityiselämän järjestämisestä asuntoloiden ahtaudessa olisi hauska verrata naisten vastaaviin – olivatko ongelmat ja ratkaisut samoja? Mikko Tawast kirjoittaa, kuinka selän kääntäminen lännelle ja kasvojen kohti itää on hänelle helppoa koska tahansa. Suomalaisille se ei tänään tunnu sitä olevan. Eila Kilpelä ihmettelee kirjoituksessaan, miksei suomalaisia turisteja näy nyky-Pietarin kaduilla. Mutta eipä turisteja juuri näy kirjan sivuillakaan. Erityisesti

takavuosien vodkaturistien kokemuksista olisi ollut hauska lukea – ja löytyisihän myös humalaisille matkakertomuksille esikuvia venäläisestä kirjallisuudesta.

Omien muistojen ja muistelmien ollessa kyseessä nousee aina esiin kysymys niiden subjektiivisuudesta ja valikoivuudesta, siitä miten jälkikäteen rakennetaan kuva menneisyydestä. Kirjoituskilpailun voittaja Timo-Pekka Veijonen tarkastelee 70-luvun Leningradiaan Brodskin kautta, jota ei tuolloin itse vielä tuntenut. Millainen olisi hänen muistojensa Leningrad, jos hän ei olisi koskaan tutustunutkaan Brodskiin? Pentti Stranius pohtii omaa suhdettaan neuvostojärjestelmään. Samaa tilintekoa käy moni muu 70-luvulla kommunistipuolueen stipendillä Neuvostoliiton opiskellut: mitä silloin ymmärsin ja mitä en, eroaako kantapään kautta hankittu Venäjä-asiantuntemus kotimaan korkeakouluissa läntisten paradigmojen avulla rakennetusta?

Ajassa *Minun Pietarini* ulottuu vuosisadan vaihteesta nykypäivään. Tarinoista subjektiivisiin kokemuksiin perustuvissa pääpaino on 1970- ja 1990-luvuilla. Muutos ja nostalgia ovat kirjoituksissa vastavoimia: osa kirjoittajista on kertoessaan Pietarissa ja kuvaa sitä ja sen muutosta paikan päällä, toiset taas muistelevat muualta käsin mennyttä aikaa Leningradissa/Pietarissa. *Minun Pietarini* osoittaa väääräksi Brodskyn väitteen, ettei Pietaria ole olemassa missään muodossa sen ulkopuolella.

Ulla Hakanen